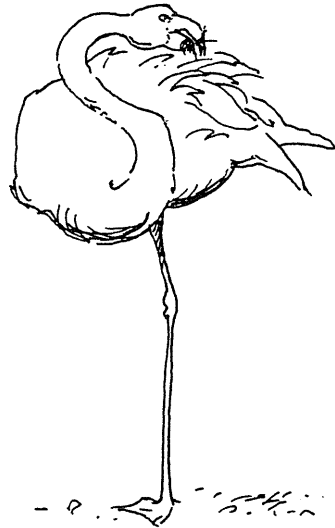

Flamingoernes forekomst i Danmark

ROLF CHRISTENSEN

(With a summary in English: *The status of flamingos in Denmark*)

Indledning

Siden den første flamingo blev set i Danmark i midten af 1920'erne, er der registreret 201 forekomster af over 400 fugle frem til i dag. Af de fire trufne former herhjemme (se senere) ses de to regelmæssigt. Det drejer sig om den Europæiske Flamingo *Phoenicopterus ruber roseus* og Chileflamingoen *P. chilensis*. Førstnævnte kunne forventes at nå Danmark under invasioner, noget man oplevede i Mellemeuropa indtil for 50-60 år siden.

En sammenstilling af de danske flamingofund er ikke hidtil foretaget. Efter det første "store" år, 1967 med 15 fund, blev forekomsterne analyseret, og det konkluderedes, at fundene skyldtes undslupne burfugle, især fordi man i Holland det år slet ingen fugle havde set (Eskildsen 1969). I tre af de sidste fire oversigter over Danmarks fugle (Løppenthin 1946, Dyybro 1978, Olsen 1992) betragtes burfugle som den altafgørende faktor for de danske fund af både Chileflamingo og Europæisk Flamingo. Salomonsen (1963) derimod vender billedet og regner alle fundene af sidstnævnte art (6 t.o.m. 1963) som sandsynligvis spontane, således helt sikkert dem i 1924 og 1933, hvor der var invasion i Mellemeuropa. De fleste felthåndbøger skønner de danske fund til at være undslupne fangenskabfugle. I tobindsværket *Fuglene i Danmark* (Meltøfte & Fjeldså 1989) regnes dog en del af fundene af Europæisk Flamingo som spontane – også i den senere tid.

Europæisk Flamingo var på Sjældenhedsudvalgets liste til og med 1968.

Materiale

I denne sammenstilling af danske flamingofund er alle iagttagelser til og med 1989 medtaget. Et fund defineres som en fugl eller en flok på en lokalitet i et kortere eller længere tidsrum. To arter sammen tæller for to fund. De tidligste beretninger er hentet fra Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift og Feltornithologen, mens lokalrapporterne fra midten af 1970'erne har været en altafgørende kilde. Ydermere er et fåtal fund blevet hentet i års- og SU-rapporterne. Kun publicerede forekomster er medtaget.

Træk

De fire amerikanske arters bestande bevæger sig kun inden for Syd- og Mellemerika. Caraibisk Flamingo *P. ruber ruber* ses dog af og til i det sydligste Florida (Kear & Duplaix-Hall 1975). Fund af disse arter i Europa kan alle henføres til undslupne burfugle eller efterkommere af de i Tyskland ynglende Chileflamingoer. Den fåtallige ynglepoptation af Lille Flamingo *P. minor* i Mauritien menes at være ophav til de 8 fund i Marokko samt de 3 eneste spontane europæiske forekomster. I maj 1966 sås i 1 og i juli 1972 en flok på 4 ved Malaga i det sydligste Spanien. Yderligere foreligger der oplysninger om et fund fra Frankrig: 1 fugl 13. juni 1989, Rhonefloden nær Camargue (Cramp & Simmons 1977, Anonym 1990). Arten er kendt for at trække over lange strækninger, f.eks. mellem Indien i nord og det sydligste Afri-

ka. Da de nordeuropæiske forekomster af Lille Flamingo uden for Middelhavet udelukkende er af nyere dato, må de efter al sandsynlighed gælde undslupne fangenskabsfugle. Således er der fund fra Belgien, Holland, Vesttyskland, Danmark, Polen og Norge. Fugle i Norge og Vesttyskland er set med ring, hvilket understreger at forekomsterne ikke er spontane.

Den Europæiske Flamingo er i sin europæiske udbredelse både stand- og trækfugl. Ringmærkningsresultater fra Camargue i Frankrig viser således, at nogle kan blive på stedet i op til 10 år, mens andre fugle trækker 3-4000 km væk hvert efterår. Trækfuglene forlader ynglepladserne i Sydvesteuropa fra september til november, og vender tilbage i marts måned. Camarguekolonien gæstes hver sensommer af et antal årsunger fra de tunesiske kolonier, hvor ynglen starter og afsluttes tidligere. Vinterkvartererne er at finde i det nordvestlige Afrika, nærmere betegnet Tunesien og Marokko. I milde vintre overvintrer store antal på og nær ynglepladserne.

Over 40000 flamingoer er ringmærket i Camarguekolonierne, og 12000 fugle fra kolonierne i hele det vestlige Middelhav er blevet forsynet med farveringe, der kan aflæses på afstand i felten. Så godt som alle fjernfund er fra lande syd for mærkningsstedet. Sjældnere ringfund er fra Italien (4) og Tyrkiet (1). Storm og højvande ved Camargue den 7.-8. november 1982 drev flamingoerne til at søge ind i det centrale Frankrig, hvor flamingoer sås så langt nordpå som 550 km fra Camargue (Alan Johnson i brev). Der blev ikke ved denne lejlighed meldt om flere Europæiske Flamingoer end sædvanligt i Nordeuropa, og ikke et eneste ringfund er fra Nordeuropa eller fra den franske Atlanterhavskyst (Johnson 1989). Et nyligt fund i departementet Charente Maritime på Atlanterhavskysten var det første her, og det antages at være en undsluppet fangenskabsfugl. Det samme mener flamingo forskerne i Camargue om alle nyere fund i Nordeuropa (Alan Johnson i brev).

Ringmærkningen har vist, at de gamle fugle trækker langt mere regelmæssigt end ungfuglene, der i de første leveår strejfer noget omkring.

Europæiske Flamingoer i Grækenland og det øvrige østlige Middelhav stammer fra kolonierne i Tyrkiet og videre østover til det Kaspiske Hav og Aralsøen. Fuglene i disse områder overvintrer hovedsageligt i Mellemøsten og den sydlige del af det tidligere Sovjetunionen (Johnson 1989). Bortset fra i 1935 (se senere) melder litteraturen ikke om invasioner fra disse østlige bestande. En del fjernfund foreligger dog. Således er der tidligere,

med års mellemrum, set flamingoer i Ukraine og ved Volgafloden. En fugl er meldt så langt mod nord som Leningrad, men denne kan være undsluppet. Mere hyppigt er derimod vandringer mod øst og nordøst til Kazakhstan og Vestsibirien. Disse bevægelser skyldes tørke og sult, og fuglenes vandringer ender som regel med døden (Dementiev & Gladkov 1951).

I tidligere tider foretog arten med års mellemrum invasionsagtige trækbevægelser mod nord og vest til Mellemeuropa. Disse træk vides at være kommet både fra syd (Middelhavet/Nordafrika) og øst (det Kaspiske Hav). Siden 1935 er dette dog ikke blevet registreret nogetsteds i Europa. Følgende invasioner er beskrevet (Bauzhaf 1936, Dementiev & Gladkov 1951, Bauer & Glutz 1966, Cramp & Simmons 1977):

- 1728 Flokke i Rhinområdet.
- 1811 Flokke i Rhinområdet.
- 1876 Flokke i Rhinområdet.
- 1878 Flokke i Rhinområdet.
- 1906 Stort antal invaderede det centrale Sibirien østpå til Bajkalsøen om efteråret.
- 1924 Fund fra Rhonedalen, Frankrig. Den 7. og 13. maj sås sandsynligvis samme flok på 60-100 fugle ved hhv. Genevesøen og Bern i Schweiz. Første fund i Danmark: 2. april 1 ad. han Helsinge, Sjælland.
- 1933 Flokke set i Norditalien og Schweiz om foråret. Danmarks andet fund: 15. juni - 29. november 1 2k Tipperne.
- 1935 Småflokkede af 1k fugle set om efteråret i Tyskland både ved Nordøs- og Østersøkystrerne. I november sås mere end 30 1k fugle ved den polsk/tjekkoslovakiske grænse. Invasionen stammede fra de russiske bestande - dokumenteret ved parasitanalyser. Ingen fund i Danmark.

Fangenskab

Flamingoer er blevet holdt i fangenskab i over 150 år. På grund af fuglenes specielle statur og eksotiske farver vandt de hurtigt popularitet, og både gamle og unge fugle blev fanget ved kolonierne. Dette sker stadigvæk med Lille og Europæisk Flamingo, der begge importeres til Nordeuropa, således forsøgt så sent som i 1990 til Danmark (Maj Munk pers. medd.). Fugleparker og forlystelsessteder kan frit købe flamingoer for en stykpris af cirka 10000 kroner (Bengt Holst pers. medd.).

Problemet har altid været at få arterne til at yngle i fangenskab. Det lykkedes for første gang for

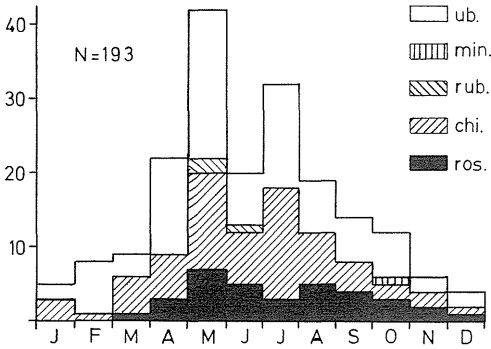

Fig. 1. Månedsvise fordeling af forekomsten af de fire flamingo-former og af ubestemte flamingoer i Danmark. *Seasonal occurrence in Denmark of unidentified (ub.), Lesser (min.), Caribbean (rub.), Chilean (chi.), and Old World (Greater) Flamingo (ros.)*

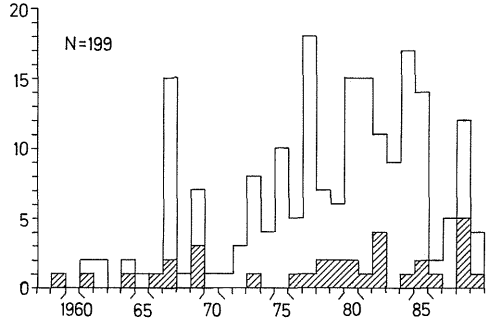

Fig. 2. Forekomster i Danmark siden 1959 af Europæisk Flamingo (skraveret) og alle andre flamingoer, incl. ubestemte (hvidt). *Records in Denmark since 1959 of Old World (Greater) Flamingo (hatched) and all other taxa combined, incl. unidentified birds (blank).*

Caraibisk Flamingo i 1937, for Chileflamingo i 1957, for Europæisk Flamingo i 1961 og for Andesflamingo *Phoenicoparrus andinus* i 1969 (Kear & Duplaix-Hall 1975). Grunden til den sene succes med yngel var den sparsomme indsigt i fuglens ynglebiologi og pleje.

Københavns Zoologiske Have har tidligere haft alle 6 eksisterende former (Poulsen 1967), men i dag er besætningen kun på 21 Caraibiske Flamingoer. Yderligere findes der i dag flamingoer i en lille håndfuld zoologiske haver og parker i Danmark.

Antallet af burfugle i udlandet er større end herhjemme, men nyere tal haves desværre ikke.

Forekomst i Danmark og Nordvesteuropa

Flamingoer er sjældne i Danmark. Hyppigst ses Chileflamingoen, der er årlig med flokke på op til 15 fugle. Denne art forekommer ydermere på alle årstider. Enkeltvis eller højst to sammen ses den noget sjældnere Europæiske Flamingo, der ikke registreres årligt. Den følger stort set Chileflamingoen i forekomst (Fig. 1), men er ikke set midt på vinteren. Desuden foreligger der herhjemme fra 3 fund af Caraibisk Flamingo og 4 fund af Lille Flamingo. Af sidstnævnte art er 3 af fundene dog efter 1989. Det skal tilføjes, at cirka halvdelen af flamingofundene i Danmark tilhører kategorien "ubestemt", idet der først for nyligt er publiceret noget om artsbestemmelsen af alle arter (Christensen 1991).

Fra andre nordeuropæiske lande meldes også om flest Chileflamingoer (van den Berg 1987), således er Europæisk Flamingo kun set få gange i resten af Skandinavien, hvor den er langt sjældnere end herhjemme. Fra Holland meldes om en del flere Caraibiske Flamingoer end i Danmark, hvilket måske skyldes at danske fuglekiggere ikke har været så opmærksomme på denne race. I 1982 slog 6 Chileflamingoer sig ned i en hættemågekoloni i Zwillbrocker Venn, Tyskland nær grænsen til Holland. I denne koloni – den eneste i Europa – har fuglene siden ynglet hvert år, og flere kommer til år for år. I 1990 rummede kolonien således 26 fugle fordelt på 24 Chileflamingoer og 2 Europæiske Flamingoer (Gabriela Loth i brev).

De tre første flamingofund herhjemme drejede sig alle om Europæisk Flamingo. Det første var en gammel han, der blev skudt den 2. april 1924 ved Helsing, Nordsjælland (Hemmingsen 1962). En 2k fugl holdt til omkring Tipperhalvøen 15. juni - 29. november 1933 (Jensen & Jensen 1934). Disse to fund står tidsmæssigt ret alene i forhold til de næste, begyndende med en adult han den 1. november 1959 i Roskilde Fjord (Petersen 1959). Herefter følger en lang række fund, og flamingoer registreres nu årligt i Danmark. Første år med mange forekomster er 1967, og antallet af fund steg betydeligt i løbet af 1970'erne. Mod slutningen af 1980'erne synes flamingoerne at blive sjældnere (Fig. 2).

Forekomsterne knytter sig tæt til de nord- og vestjyske fjord- og vadeområder (Fig. 3). Bedste lokalitet er Tipperne/Ringkøbing Fjord (29 fund),

efterfulgt af Agger/Harboør Tange (20) og Vejlerne (14). Flamingoerne ses m.a.o. næsten udelukkende på egnede fourageringssteder og ikke på træksteder, hvilket kan forklares ved, at de hovedsageligt trækker om natten (Johnson 1989). Således er der kun set flamingoer to gange ved Skagen trods massiv dækning af lokaliteten. Der foreligger 10 fund fra indlandslokaliteter.

Af og til tilbringer en enkelt eller to flamingoer vinteren inden for landets grænser. Foruden ubestemte har det alene drejet sig om Chileflamingoer. I april og maj bemærkes en stor tilgang af fugle, der har overvintret i især den hollandske del af Vadehavet. Hovedparten opholder sig i Danmark til september måned. Nedgangen i juni (Fig. 1) skyldes både, at en del af fuglene trækker videre nordpå, og at stationære fugle kun tælles med i ankomstmåned. Nordtrækket til Skandinavien stemmer overens med forekomsterne i Holland, hvor flamingoerne trækker væk og er fåtallige fra juni til september (van den Berg 1987). I forbindelse med efterårets komme begynder fuglene at fortrække sydpå igen, og med udgangen af oktober ses flamingoer kun sjældent i Danmark. Forekomsterne af Europæisk Flamingo og Chileflamingo følger stort set samme mønster, bortset fra at Europæisk Flamingo har en forholdsvis massiv forekomst senere på året end Chileflamingo.

I et lille land som vort er det få flamingoflokke, der undgår registrering. Lokaliteter med mange forekomster – Vadehavet, Ringkøbing Fjord og Agger/Harboør Tange – udveksler ofte flamingoer i løbet af en sæson. I 1984 blev en stor flok på 15 Chileflamingoer set både i Nissum Fjord, ved Hvide Sande, på Tipperne og ved Blåvandshuk.

Kun 10 fund ud af 201 gælder trækkende fugle, der oftest er set følge kysten. Mere specielt trak 14 ubestemte mod nord over Tønder den 29. maj 1978, og 10 Chileflamingoer trak mod øst den 8. juni 1978 ved Nordre Rønner, Læsø; disse 10 fugle sås på Getterön i Sverige først på sommeren samme år.

Alle aldersbestemte, på nær to immature, drejer sig om adulte. Oplysninger om alder haves dog kun fra 12 fund ud af i alt 201.

Diskussion

Hovedspørgsmålet i denne artikel er, om Europæisk Flamingo optræder eller har optrådt spontant i Danmark.

Ser man på landene omkring os, melder alle uden undtagelse om fund (Kear & Duplaix-Hall

1975, Cramp & Simmons 1977). Sidstnævnte værk har en meget konservativ indstilling, hvor så godt som alle nordvesteuropæiske fund regnes for burfugle. Undtaget er kun fundene fra invasionerne i tidligere tider, der som de eneste regnes for spontane. De hollandske fund (van den Berg 1987) omfatter cirka 100 forekomster med over 600 fugle i tiden 1975-1984. Langt hovedparten drejer sig om Chileflamingoer og Caraiabiske Flamingoer. En nyere forekomst af 3 Europæiske Flamingoer vurderes at være spontane gæster fra de kaspiske bestande, idet der ikke blev meldt om invasion fra Middelhavsbestandene. Et noget usikkert argument! I England gjordes det første fund af Europæisk Flamingo i 1873. På det tidspunkt var den europæiske bestand i bund, mens flere og flere fugle blev indført til fugleparkerne (Hudson 1967). Selvom arten siden er blevet set adskillige gange, bliver ikke et eneste af fundene regnet for spontant (Dymond et al. 1989) – helt forskelligt fra den hollandske holdning!

En eftersøgning i litteraturen har ikke kunnet bringe beretninger om nyere invasioner af Europæisk Flamingo for dagen: arten har antalmæssigt været meget konstant i sin nordeuropæiske forekomst efter 1935.

Af invasionerne er det kun dem i 1924 og 1933, der falder sammen med danske forekomster. Førstefundet (2. april) er dog mere end en måned for tidligt på den, da invasionen foregik i maj. Tipperfundet fra 1933 skal muligvis regnes for spontant, men der er ikke meldt om fugle i hverken Tyskland eller Holland til støtte for teorien. De resterende fund herhjemme er – sammenlignet med øvrige nordeuropæiske lande – af en så usammenhængende karakter, at de alle kun kan regnes som undslupne fangenskabfugle. Således er det ikke sikkert, at Europæisk Flamingo er truffet spontant i Danmark.

De undslupne Chileflamingoer og Europæiske Flamingoer ser ud til at have udviklet et naturligt træk mellem fourageringsområderne i Danmark og vinterkvartererne i den tyske og hollandske del af Vadehavet. Chileflamingoens flokvisse optræden vidner om flokinstinkter og en høj levealder, selv hos undslupne fugle. De undslupne fugle slår sig således sammen efterhånden som de "løber på hinanden" (van den Berg 1987).

Et nyligt fund på Island af en Chileflamingo vidner om hvor langt disse indførte fugle kan flyve (Petursson & Olafsson 1988).

Oprindelsesstedet for de mange fugle er sandsynligvis at finde i de talrige vesttyske, hollandske og franske fugleparker, hvorfra flamingoer må for-

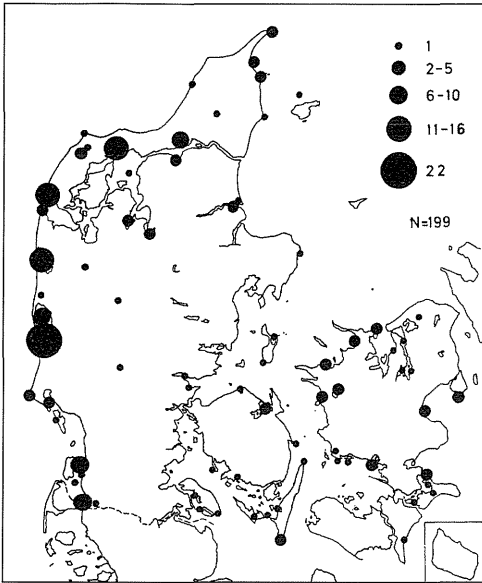

Fig. 3. Geografisk fordeling af flamingoforekomster i Danmark (alle arter/racer under ét).
Geographical distribution of the Danish records of flamingos (all taxa combined).

modes at undslippe regelmæssigt. Der er dog ikke foretaget nogen undersøgelse af, hvor ofte det sker. Ydermere må Chileflamingo-kolonien i Tyskland spille ind for denne arts forekomst.

Mads Jensen Bunch, Kaj Kampp og David Boertmann skal takkes for kritisk gennemlæsning af manuskriptet, ligesom Klaus Malling Olsen takkes for udlån af fotos. Endvidere en tak til Bengt Holst, Zoologisk Have, København for information om flamingoer i fangenskab, til Gabriela Loth, Tyskland, for information om Chileflamingoens ynglen i Zwillbrocker Venn, og til Alan Johnson for meddelelser om Camargueflamingoernes vandring. Zoologisk Museums I. afdeling skal have tak for råd og råd samt for adgang til skind og bøger.

Summary

The status of flamingos in Denmark

Since the first record in 1924 and until 1989, some 200 records of more than 400 flamingos have been reported in Denmark. More than two thirds of the birds were seen in northern and western Jutland. The annual occurrence builds up in April and May, and few birds remain after October. A few birds pass through Denmark on their way north from the Dutch/German Waddensea to the other Scandinavian countries.

Most common are the Chilean Flamingo *Phoenicopterus chilensis* with 70 records (cf. the existence of a colony in Germany) and the Old World Greater Flamingo *P. ruber roseus* with 35 records. The latter is seen in sin-

gles or twos, the former in flocks of up till 15. The Lesser Flamingo *P. minor* (4 records, 3 since 1989) and the Caribbean Greater Flamingo *P. r. ruber* (3 records) are much rarer. Except for a record of a possibly wild second-year bird in 1933, when an invasion occurred in Switzerland, all birds are believed to be escapes. No invasions in Europe are known since 1935.

Referencer

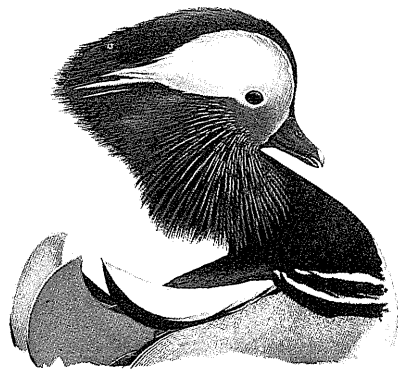
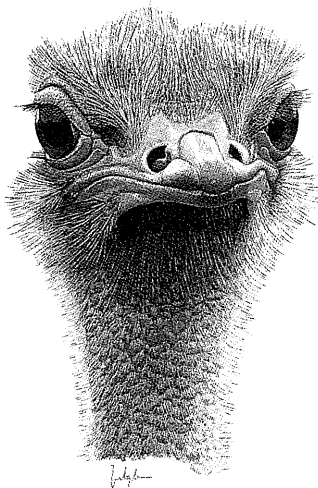
- Anonym 1990: European News. – *British Birds* 83: 8-17.
- Bauer, K. M. & U. N. Glutz von Blotzheim 1966: *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*, bind 1. – Frankfurt am Main.
- Bauzhaf, W. 1936: Der Flamingo in Pommern. – *Ornithologische Monatsberichte* 44: 80-82.
- Berg, A. B. van den 1987: Voorkomen, herkenning en status van Flamingos in Nederland. – *Dutch Birding* 9: 2-7.
- Christensen, R. 1991: Artsbestemmelse af flamingoer. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 85: 97-100.
- Cramp, S. & K. E. L. Simmons (red.) 1977: *The birds of the Western Palearctic*. Vol. 1. – Oxford.
- Dementiev, G. P. & N. A. Gladkov (red.) 1951: [Birds of the Soviet Union. Vol. 2.] – Moskva. (Russisk; engelsk udgave 1969, Jerusalem.)
- Dybbro, T. 1978: Oversigt over Danmarks fugle. – *Dansk Ornitologisk Forening*.
- Dymond, J. N., P. A. Fraser & S. J. M. Gantlett 1989: *Rare birds in Britain and Ireland*. – Staffordshire.
- Eskildsen, J. 1969: Flamingo. – *Feltornithologen* 11: 63-67.
- Hemmingsen, A. M. 1962: Europæisk Flamingo i og nær Danmark. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 56: 33-39.
- Hudson, R. 1967: Two dubious birds. – *British Birds* 60: 423-426.
- Jensen, L. & N. H. Jensen 1934: Flamingoen ved Tipperne 1933. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 28: 25-28.
- Johnson, A. R. 1989: Movements of Greater Flamingo in Western Palearctic. – *Rev. Ecol. Terre Vie* 44: 75-94.
- Kear, J. & N. Duplaix-Hall 1975: *Flamingos*. – The Wildfowl Trust.
- Løppenthin, B. 1946: Fortegnelse over Danmarks Fugle. – *Dansk Ornitologisk Forening*.
- Meltofte, H. & J. Fjeldså (red.) 1989: *Fuglene i Danmark*. – Gyldendal, København.
- Olsen, K. M. 1992: *Danmarks fugle – en oversigt*. – *Dansk Ornitologisk Forening*.
- Petersen, E. 1959: Flamingo ved Roskilde. – *Feltornithologen* 1: 34.
- Petursson, G. & E. Olafsson 1988: Rare birds in Iceland in 1985. – *Bliki* 6: 33-68.
- Poulsen, H. 1967: Flamingoer i Zoo. – *Naturens Verden* 50: 239-243.
- Salomonsen, F. 1963: *Oversigt over Danmarks fugle*. – *Dansk Ornitologisk Forening, Munksgaard*.

Antaget 17. februar 1992

Rolf Christensen
Nordre Ringvej 17c
9990 Skagen

HANDBOOK OF THE BIRDS OF THE WORLD

Volume 1
Ostrich
to
Ducks

ICBP

Lynx Edicions

Edited by
Josep del Hoyo
Andrew Elliott
Jordi Sargatal

Et værk i særklasse:

Håndbog over alle verdens fugle

For første gang udgives en håndbog med illustrationer af alle verdens mere end 9000 fuglearter. Det bliver et 10-binds værk i stil med *Birds of the Western Palearctic*. Hver familie behandles grundigt og illustreres med fremragende fotos og tegninger. Alle arter og distinkte underarter er afbildet på farvetavler, og for hver art bringes en kort og præcis tekst med udseende, levested, føde og fouragering, ynglebologi, trækforhold, hyppighed og beskyttelsesmæssig status, foruden referencer til hovedværkerne om arten og et udbredelseskort, der både viser yngleudbredelse og den øvrige forekomst.

Værket udgives i samarbejde med DOFs internationale søsterorganisation ICBP, og salget bidrager direkte til ICBPs verdensomspændende arbejde med at beskytte især de udryddelsestruede fugle og deres levesteder. Første bind udgives til september. Det kan forudbestilles til en særligt favorabel pris – £69 – gennem ICBP. Normalprisen bliver £95. Man binder sig *ikke* hermed til køb af de efterfølgende bind, som vil kunne fås i DOF-Salg efterhånden som de udkommer.